

سنة 1289

Belge

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.838

A 1

Tevfik Bey (Ebüzziya) Hadika (1) Gazetesinin imtiyazını kiralayıp kendisinin tek başına sahip olduğu gazete olarak yayına başladığı zaman okuyuculara gazetesini şu yazı ile takdim etmişti.

"İhtar"

"Hadika Gazetesi yazıişleri ve baskı imkânları yüzünden yayını durdurmak zorunda kaldığından bir zaman gözden uzak bir köşede kalmıştı. Bu sefer işe matbaaca mevcudların en eyisi olan Tasvir-i Efkâr Matbaasına taşındığı gibi yazı işleri de ben aciz üstüne almış bulunarak bugünden itibaren Yüce Padişah'ın Yüksek adaletlerine dayanarak yayınlanmağa başlanmıştır.

"Her yerde gazeteler mensub olduğu milletin adab ve ahlakına riayet ve dolayısıyla hükümetin kanun ve nizamlarını dinlemekle mükellef bulunduğundan biz de neşriyatımızda bu iki vazifeden ayrılmayarak her şeyden bahsetmek ve edeb ve terbiye hududunu dikkat ve itina ile muhafaza eylemek kesin azminde ve insan olmak sebebiyle meydana gelecek noksanlarımızın insan şanına layık af ve hoş görü ile karşılanması temennisindeyiz"

"Tevfik"

(Hadika No. 1 Cumartesi 8 Ramazan 1289 (1) R.28 Teşrin evvel 1288- M.9 Teşrinsani 1872)

- 1- Hadika "meyve bahçesi" demektir. Bu gazete
- 2- Osmanlı imparatorluğunda ıslahat (reform) namı altında bir takım yeniliklere baş vurulduğu zaman, bunların hiç biri bir metoda bağlanmadığı için her teşebbüs kendi alanında işbu

karma karışık etmiştir. Bunun bir örneğini de takvim reformunda görürüz.

e kadar Devlette tek tamvim uygulanırdı: Hicrî takvim. Ay başlarını tesbitte bunu çok mahzurları olmakla beraber hiç değilse bütün imparatorlukla kullanılan tek usuldür. H. 1256 Milâdi 1840 da yapılan Takvim islahatında Mali işlerde kullanmak üzere Rumî denilen julian= takvim esası da alındı, sonra da bütün işlemlerde kullanıldı, fakat Din ve Devlet işlerinin ayrı olmaması yüzünden dinî günlerin bağlı bulunduğu Hicri tamvim de yürürlükte kaldı. 19. yüzyılın son çeyrek asrında da Avrupa ile temaslar artınca, "Batılaşma" öncüleri, Batı 'nın Milâdi takvimini de kullanmağa başladılar. Tabii Devletin resmî takvimleri Rumî ve Hicri yerinde kaldı. Yani ortada üç çeşid takvim kullanan bir acaip Devlet olarak göründük. O devrin gazetelerinin başlıklarında mesela Resmî gazete Takvim-i Vekayi sadece Hicriyi kullanırdı. Yarı resmî Ceride-i Havadis ile Ruzname-i Ceride-i Havadis aynı şekilde hareket ederlerdi. İlk özel gazetemiz Tercüman-ı Ahval de aynı şekilde hareket etmişti. Gazetelere ikinci takvimi yani rumî günleri sokan Tasvir-i Efkârı ile Şinasi olmuştur. (E.1278-M.1862) Ancak Şinasi attığı bu yenilik adımı ile beraber gazetelerimize tarih kargaşalığının da kapısını açmıştır. Şinasi Hicrî tarihin yanında rumî gün rakkamını vermiş ancak senesini Hicrî kullanmıştır. Altında pantolon sırtında çepken başında sarık bir tarih. Bundan sonraki gazeteler

ise akıllarına estikleri gibi gazetelerini tarihlemişlerdir. İçlerinde Basiret gibi, Hicri gün ay ve yılı, Rumî gün ay ve yılı veren olmuş, Hakaik-ül Vekayi gibi Hicri gün, ay, yıl, yılını vermeden Rumî gün ve ay ile milâdi gün ay ve yılı verenler olmuştur.

Ebüzziya ise Hadika'sında mevcut karışıklığı büsbütün arttırmak ister gibi kendine has bir usul tutturmuştur: Hicrî gün ve ayı vermiş, sene koymamış, Rumî'yi hiç kullanmamış, ama efrencî Miladi'yi gün ve ay olarak verip senesini Hicrî oturtmuştur. Yani pantolonun üstüne batınıncekini de geçiriyor fakat koca kavuğu yerinde bırakıyor. Ebüzziya kısa bir zaman sonra bununla da yetinmemiş, miladi ayların başına 13 kanun saniden itibaren "kanun-u sani Celalî" diyerek, kullanılmayan "Celali" takvimini de işe karıştırmıştır. Gazetesinin (Hadika) ilk sayısı şu garip tarihi taşır : Numara 1 - İstanbul, Cumartesi 9 teşrin-i Sani 1289 - 8 Ramazan. Burada 9 Teşrin sani milâdi, 1289 Hicrî'dir. Bu tarih curcunasında en garip hareketi yapan da Ebüzziya'nın yakın dostu, dil bilgini üstad Şemseddin Sami olmuştur. Çıkardığı Sabah gazetesinde Hicrî tarihî tam vermiş. Rumî ay ve günü kullanmış fakat buna sene olarak ne hicrî, ne rumî ne de Efrenci (milâdi) yi kullanmış, hiç bir resmî yerde, dergi ve gazetede kullanılmayan Hicrî Şemsî senesinin rakkamını oturtmuştur! Hicri 1293, veya Rumî 1292 veya Efrenci (Miladi) 1876 değilde 1254! Bu rakkam Hicrî yılın yani İslâm takviminin

başlangıcı olan milâdi yıl 1 sayılmak suretile, 1876'da, güneş senesine göre (milâdi sene) geçen yılların ulaştığı sene rakkamıdır! Sabah gazetesinin ilk sayısının tarihi şöyledir : 12 safer 1293 - Çarşamba-25 şubat 1254. Burada 25 şubat Rumi, 1254 hiç bir yerde rastlanmayan ve kullanılmayan Hicri Şemsî yıldır. Bu çorbaya dönen tarih rakkamlarına velayet Matbuat Umum Müdürlüğü 8. sayıdan sonra müdahale etmiş ve Sabah gazetesine gönderdiği bir ihtarla onu bu yeni icadından vazgeçmeğe mecbur etmiştir.

Bu vesile ile, hükûmetin nelere kadar karıştığını göstermek için bu uyarısını aynen veriyoruz :

"İfade-i mahsusa"

"Gazetemizin başında şuhur-u şemsiye ile tarih-i Hicri-i Şemsi'nin vech-i sahibi olan 1255 tarihini kullanmakta idi isekte, aldığımız emir üzerine tarih-i mazkûru terkle, tarih-i miladi kullanmağa mecbur olduk."

(Sabah No. 9 - perşembe - 20 safer 1293 - R. 4 mart 1876(1292) M.

16 Mart 1876)

(Bugünkü Türkçe ile : Özel bildiri: Gazetemizin başında güneş yılı ayları ile, güneş yılına göre Hicri tarih'in gerçek karşılığı olan 1255 tarihini kullanmakta idi isekte, aldığımız emir üzerine söz konusu tarihi bırakarak, miladi tarihi kullanmak zorunluğunda kaldık)